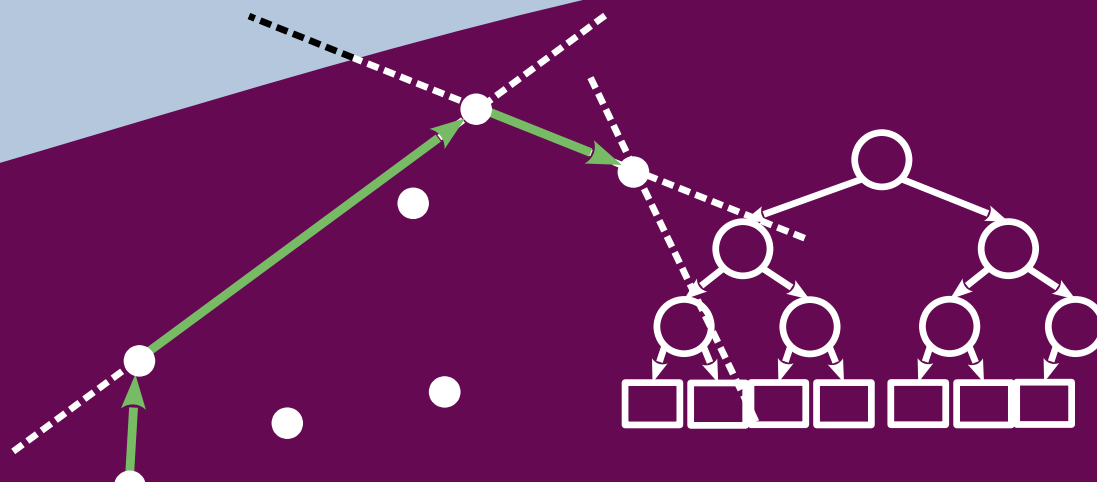
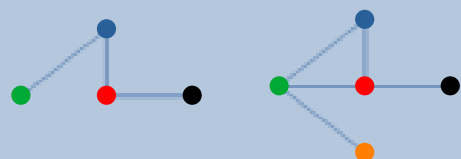

Napredni algoritmi i strukture podataka

predavanja

2021./2022.

Uravnotežena stabla (*Balanced Trees*)

Creative Commons

- slobodno smijete:

- dijeliti — umnožavati, distribuirati i javnosti priopćavati djelo
- prerađivati djelo

- pod sljedećim uvjetima:

- imenovanje: morate priznati i označiti autorstvo djela na način kako je specificirao autor ili davatelj licence (ali ne način koji bi sugerirao da Vi ili Vaše korištenje njegova djela imate njegovu izravnu podršku).
- nekomercijalno: ovo djelo ne smijete koristiti u komercijalne svrhe.
- dijeli pod istim uvjetima: ako ovo djelo izmijenite, preoblikujete ili stvarate koristeći ga, preradu možete distribuirati samo pod licencom koja je ista ili slična ovoj.

U slučaju daljnjeg korištenja ili distribuiranja morate drugima jasno dati do znanja licencne uvjete ovog djela.

Od svakog od gornjih uvjeta moguće je odstupiti, ako dobijete dopuštenje nositelja autorskog prava.

Ništa u ovoj licenci ne narušava ili ograničava autorova moralna prava.

Tekst licence preuzet je s <http://creativecommons.org/>

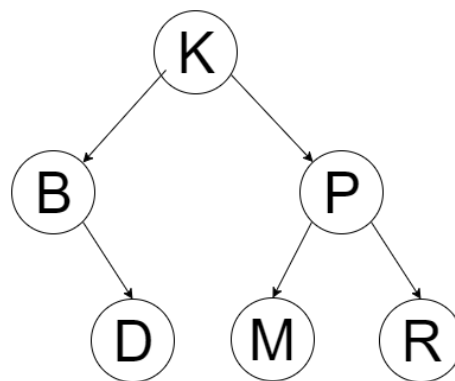
Sadržaj

- Motivacija
- Uravnoteženo stablo
- Savršeno uravnoteženo stablo
- Uravnotežavanje stabla
- DSW algoritam
  - Rotacije
  - Koraci
- AVL stabla
  - Dodavanje
  - Brisanje
- Samopodešavajuća stabla

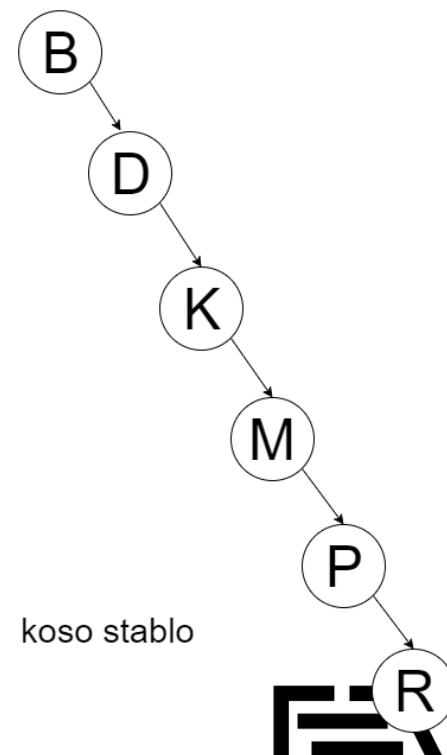
Motivacija

- Liste – linearne, pretraživanje $O(n)$
- Stabla – hijerarhijska rekurzivna struktura
- → stabla **prikladne** strukture – $O(\log n)$ pretraživanje
- → stabla **neprikladne** strukture – $O(n)$

- **Uravnotežavanje stabla!**

stablo

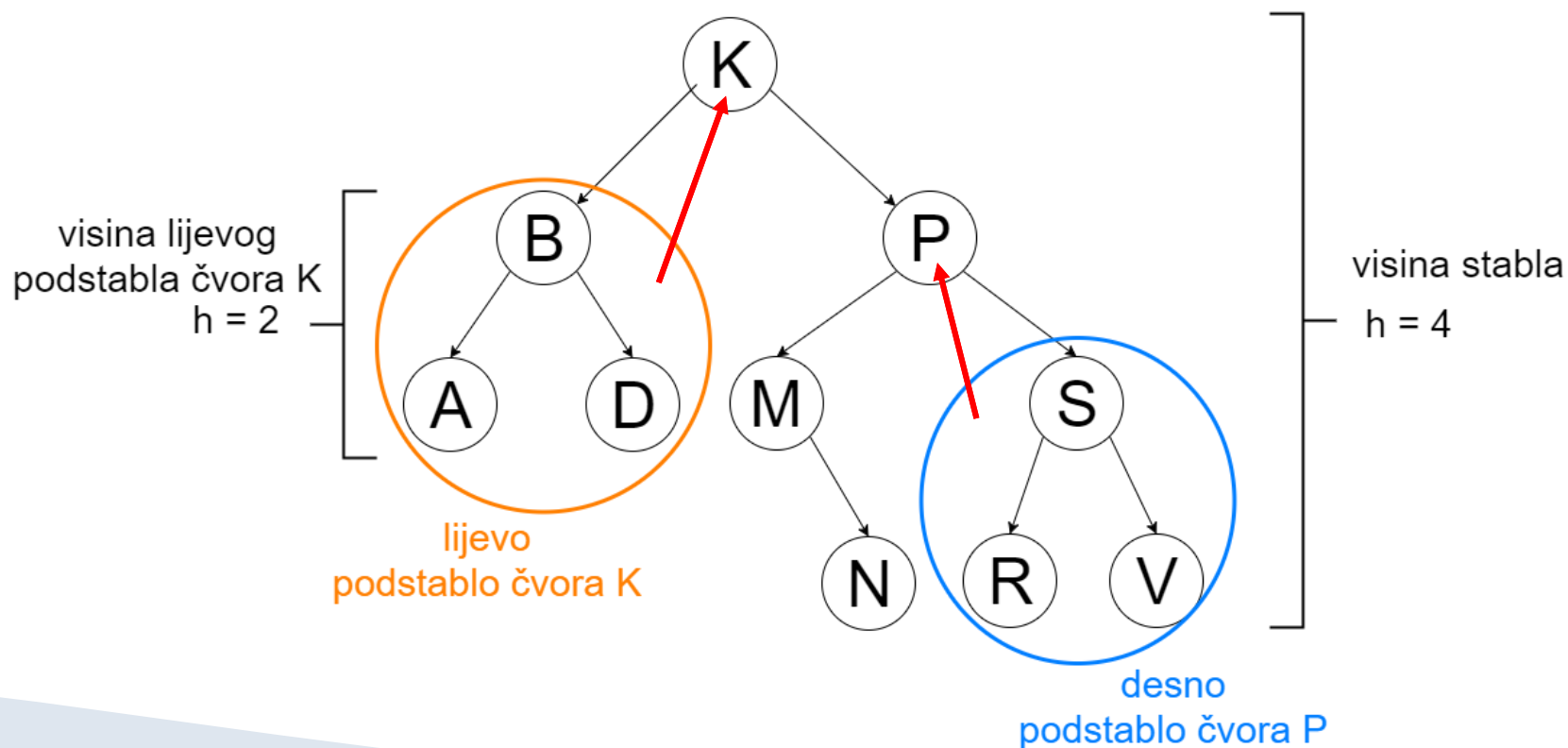

koso stablo

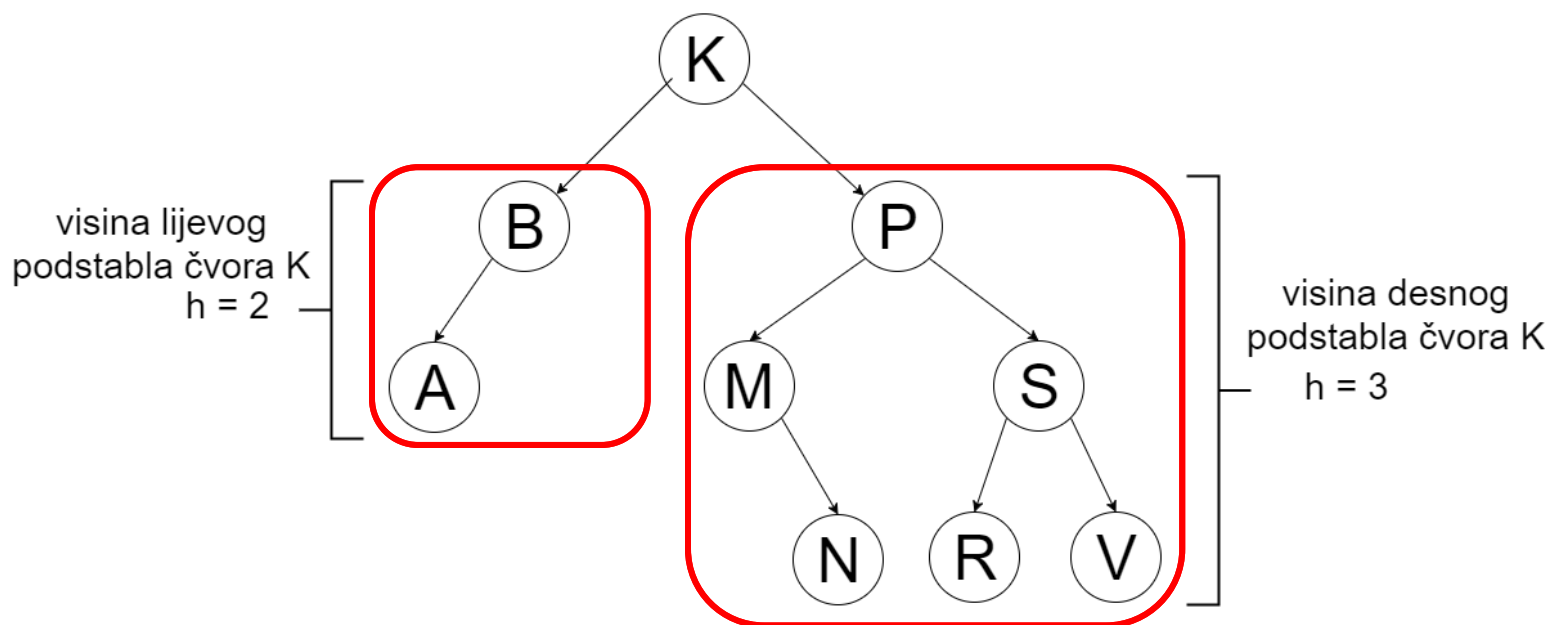
Uravnoteženo stablo

- **Podstablo:** čvor i svi njegovi potomci
- **Visina stabla h :** Duljina najdužeg puta od korijena do lista

Uravnoteženo stablo

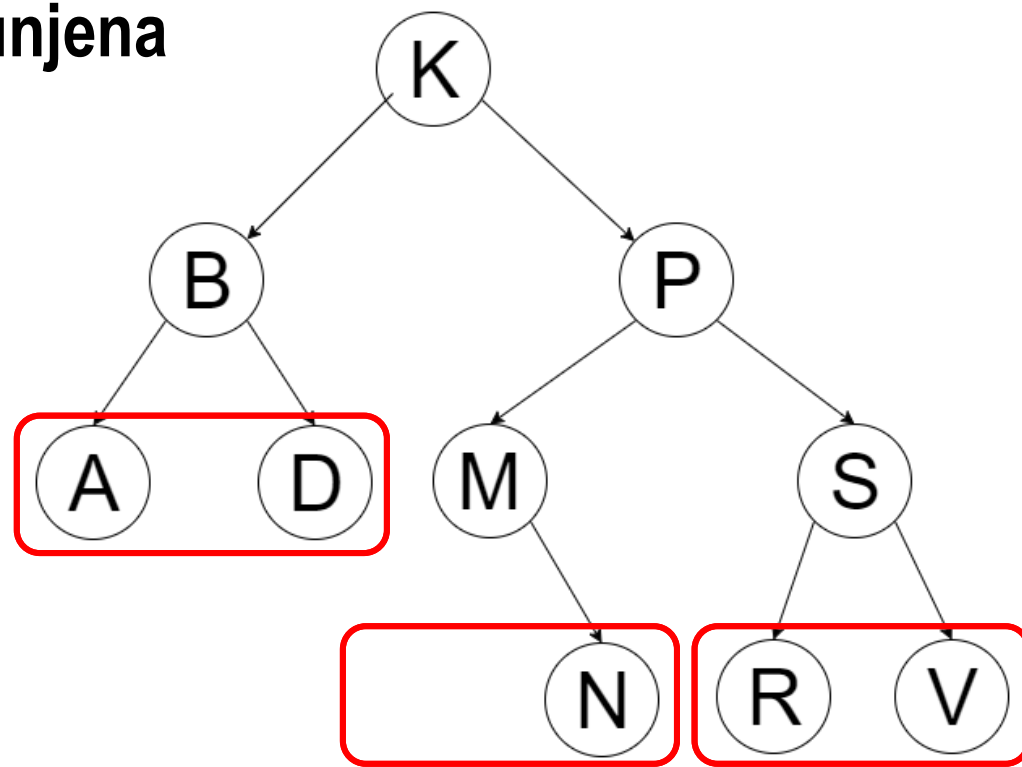
- Uravnoteženo stablo:** razlika visina podstabala svakog čvora najviše 1

- $3 - 2 = 1$
- $\rightarrow$ uvjet vrijedi za čvor K

Savršeno uravnoteženo stablo

- Najpoželjnija struktura stabla po pitanju brzine pretraživanja
- **Definicija: Uravnoteženo stablo kojemu jedino najniža razine smije biti djelomično popunjena**
- Svi su listovi takvog stabla u najviše dvije razine

savršeno uravnoteženo stablo

Sadržaj

- Motivacija
- Uravnoteženo stablo
- Savršeno uravnoteženo stablo
- **Uravnotežavanje stabla**
- DSW algoritam
  - Rotacije
  - Koraci
- AVL stabla
  - Dodavanje
  - Brisanje
- Samopodešavajuća stabla

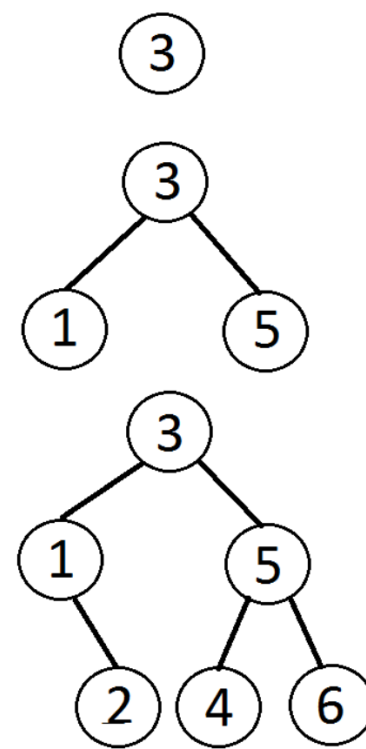
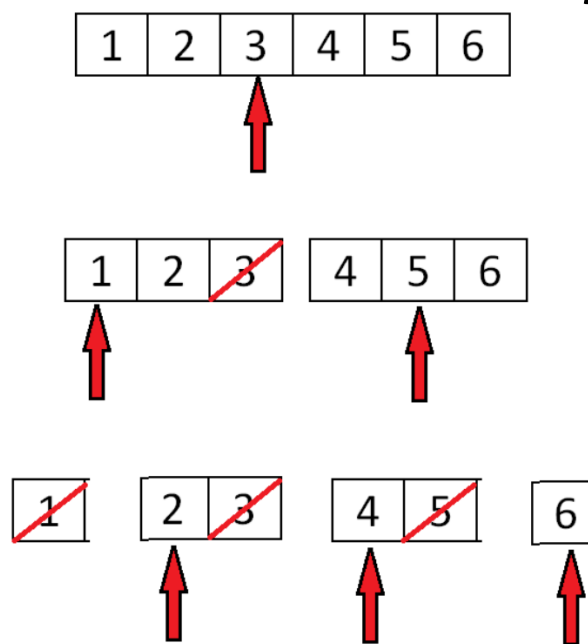
Uravnotežavanje stabla

- Kako dobiti uravnoteženo stablo?
  - 1) Promišljenim redoslijedom upisa podataka
    - pripremimo podatke prije izgradnje stabla
  - 2) Restrukturiranjem stabla
    - stablo već postoji, pa ga uravnotežavamo različitim postupcima

Uravnotežavanje stabla

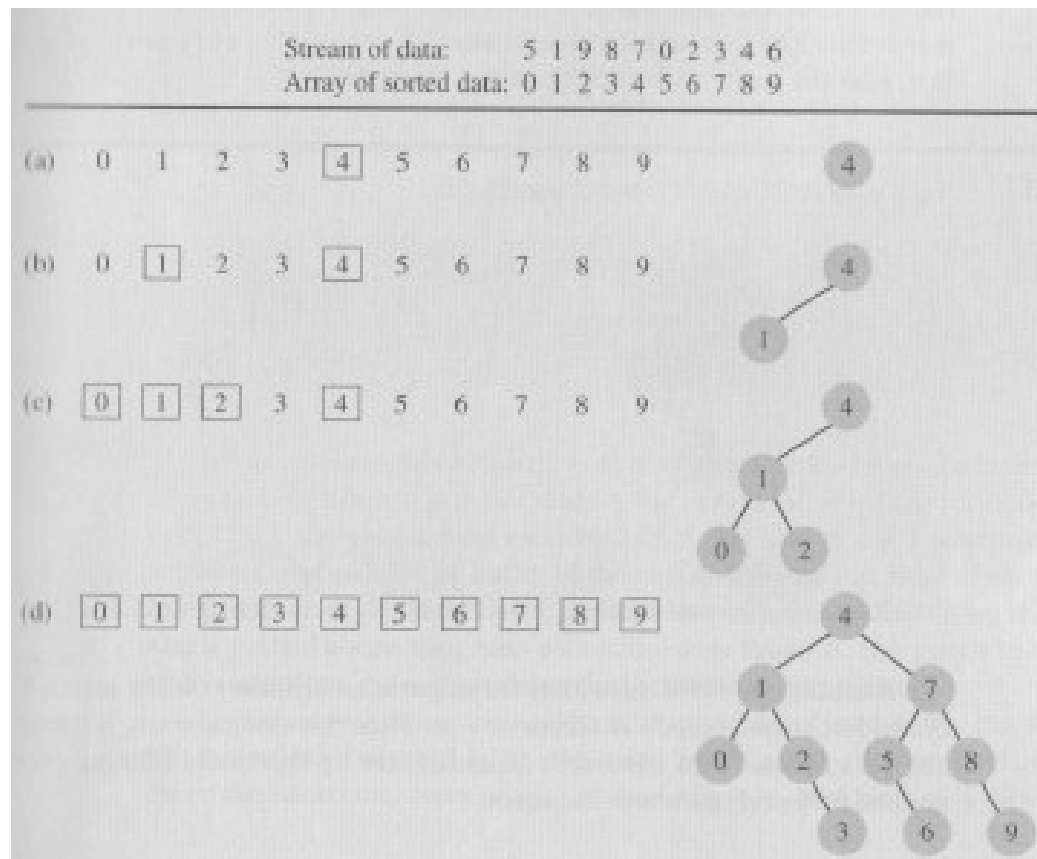
- Promišljenim redoslijedom upisa podataka:
  - Prikupiti** sve podatke koji će doći na ulaz, **sortirati** ih u niz
  - Pronaći **središnji element** niza – on postaje korijen
  - Središnji elementi lijevog i desnog podniza postaju njegova djeca
  - Rekurzivno ponavljamo korake 2-3 dok u stablo ne smjestimo sve elemente niza

→ Ovim postupkom uvijek dobijemo savršeno uravnoteženo binarno stablo

Uravnotežavanje stabla

```
MakeBalTree (data[], left, right):  
    if left <= right:  
        middle = (left + right)/2  
        insert data[middle] into the tree  
        MakeBalTree (data, left, middle-1)  
        MakeBalTree (data, middle+1, right)
```


Uravnotežavanje stabla

- **Nedostaci:**

1. Nemamo uvijek sve ulazne podatke odjednom – obično podaci stalno pristižu, a i iz postojećeg stabla se brišu i mijenjaju.
2. Podatke treba sortirati – to može biti zahtjevno – i memorijski i vremenski.
3. Potreba za dodatnom memorijom.

Uravnotežavanje stabla

2) Restrukturiranjem stabla

- U praksi se stabla najčešće uravnotežavaju restrukturiranjem
- Postoje razni postupci - naučit ćemo neke od najpoznatijih
  - DSW algoritam
  - AVL stabla
  - RB-stabla
  - B-stabla
  - ...

Sadržaj

- Motivacija
- Uravnoteženo stablo
- Savršeno uravnoteženo stablo
- Uravnotežavanje stabla
- **DSW algoritam**
  - Rotacije
  - Koraci
- AVL stabla
  - Dodavanje
  - Brisanje
- Samopodešavajuća stabla

DSW algoritam - uvod

- DSW algoritam
  - Colin **Day** („Balancing a Binary Tree”, 1976.), nakon toga Quentin F. **Stout** i Bette L. **Warren**, „Tree Rebalancing in Optimal Time and Space ”, 1986.
- Daje **savršeno uravnoteženo** stablo.
- Temelji se na rotacijama.
- **Rotacija** – postupak kojim dijete postaje roditelj, a roditelj dijete pritom se moraju poštovati definicijska pravila stabla – ne smije se narušiti logika kojom se stablo gradilo, jer onda bi pretraživanje davalo krive rezultate.

DSW algoritam – pojašnjenje rotacija

- Rotacija čvora C oko čvora B = desna rotacija

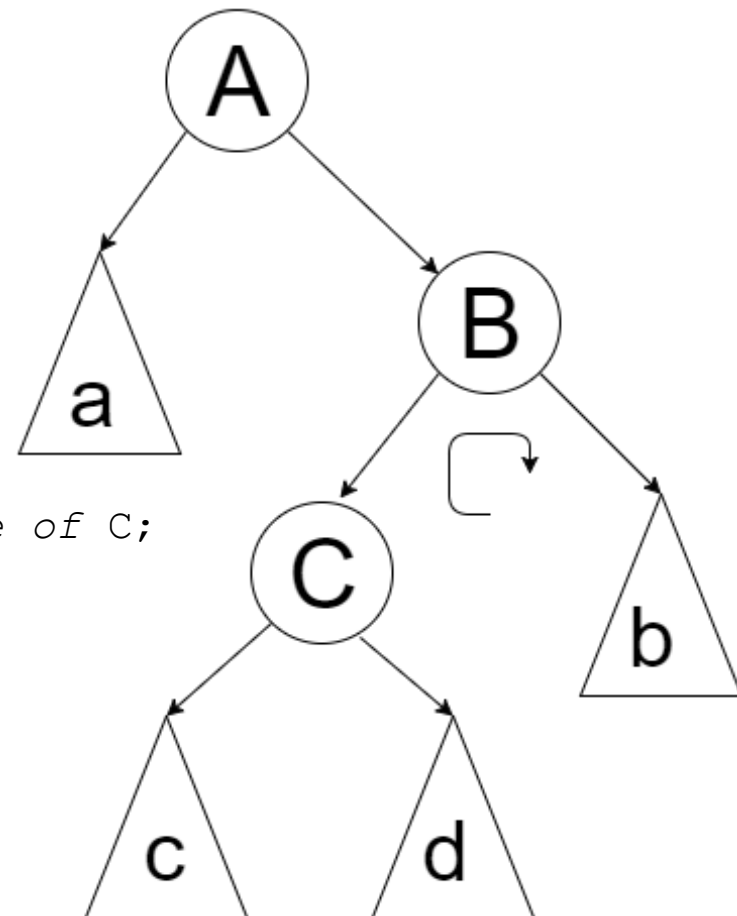
RightRotation (A, B, C):

if B is not root: // i.e., A not NULL

redirect pointer in A to C;

redirect left pointer of B to right subtree of C;

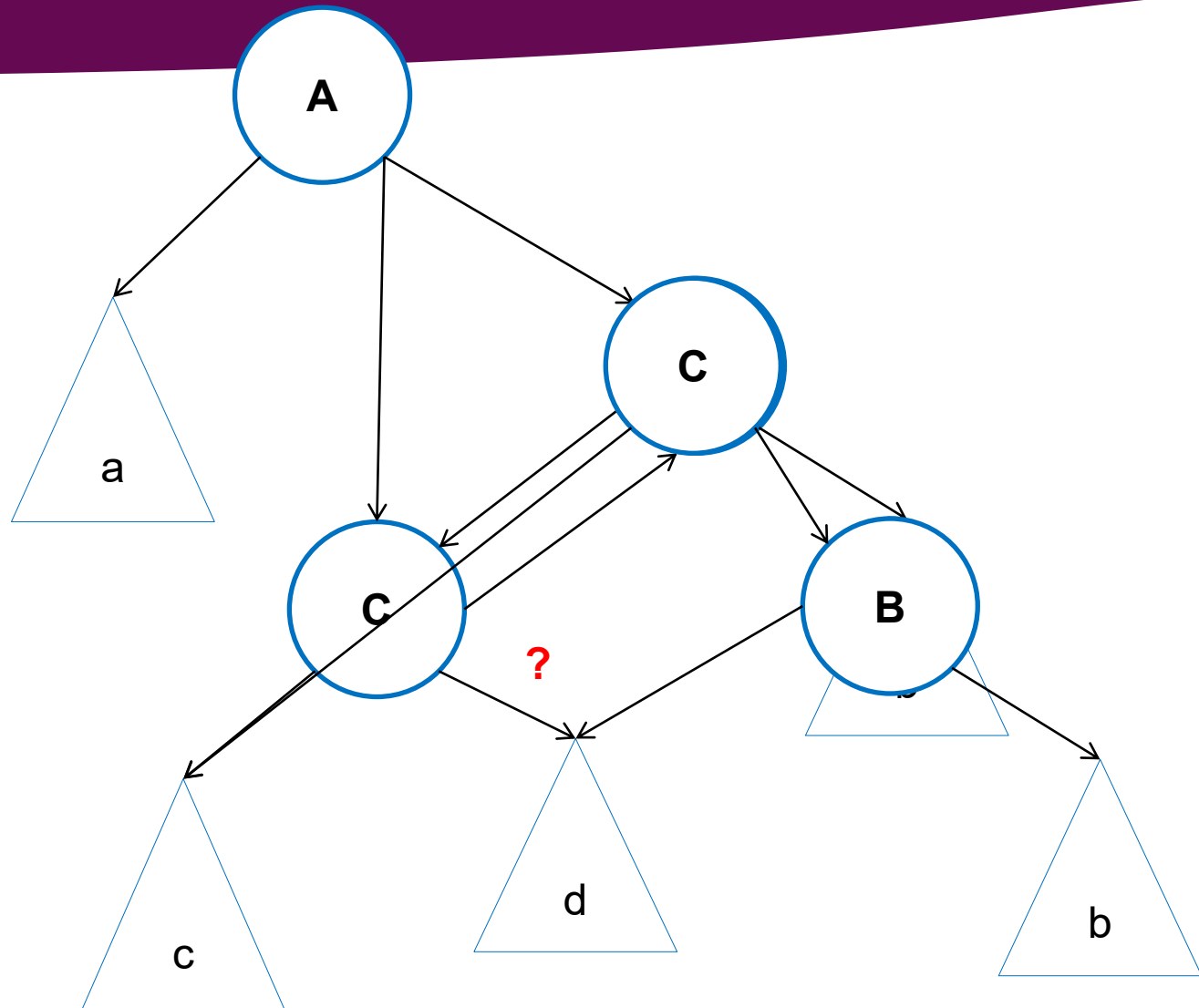
redirect right pointer of C to B;

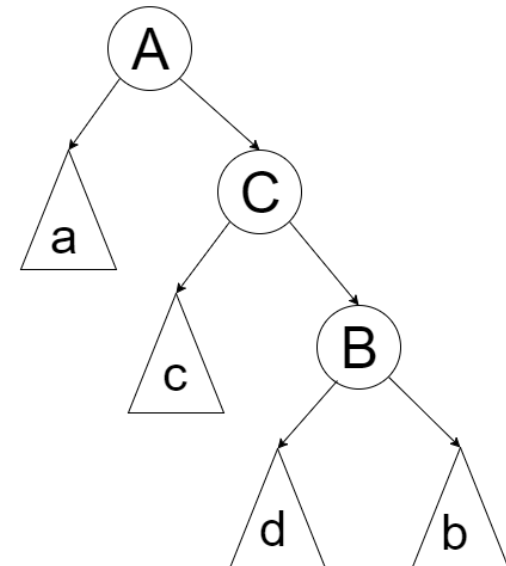
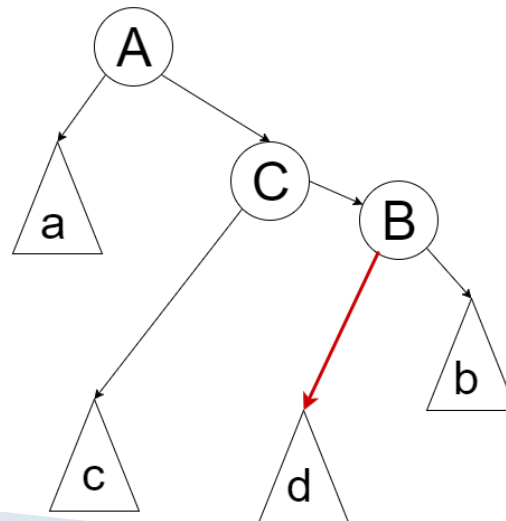
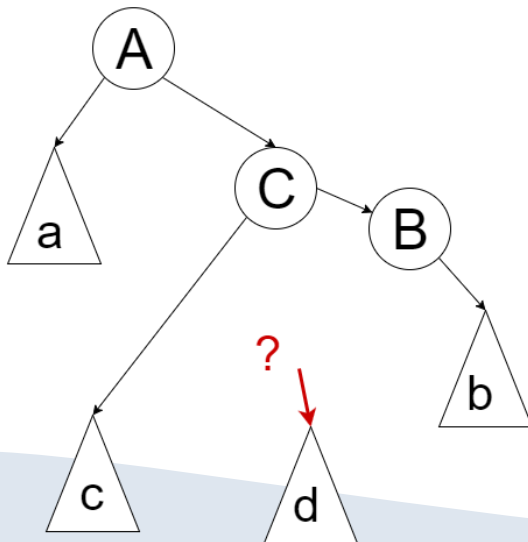
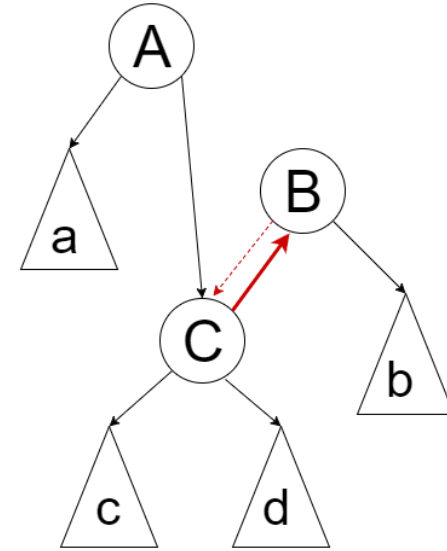
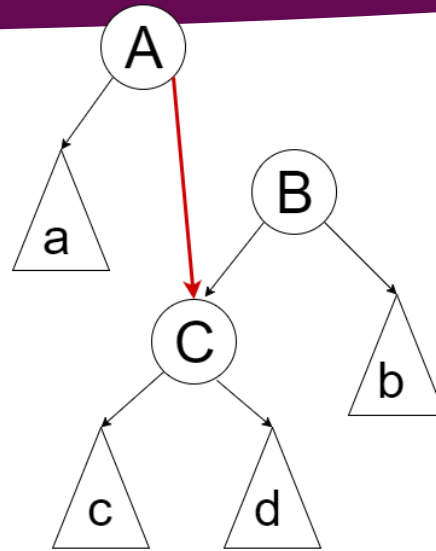
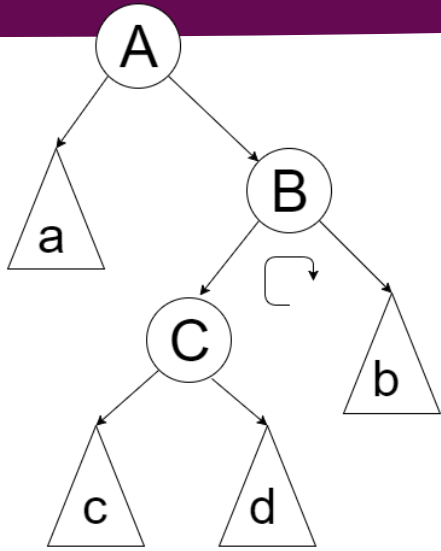
Napomena: za provjeru ispravnosti – nakon svake rotacije provjerite je li *inorder* ispis stabla ostao isti. Ako nije, rotacija je pogrešno provedena!

Vizualizacija rotacije – desna rotacija – C oko B

Vizualizacija rotacije – desna rotacija – C oko B

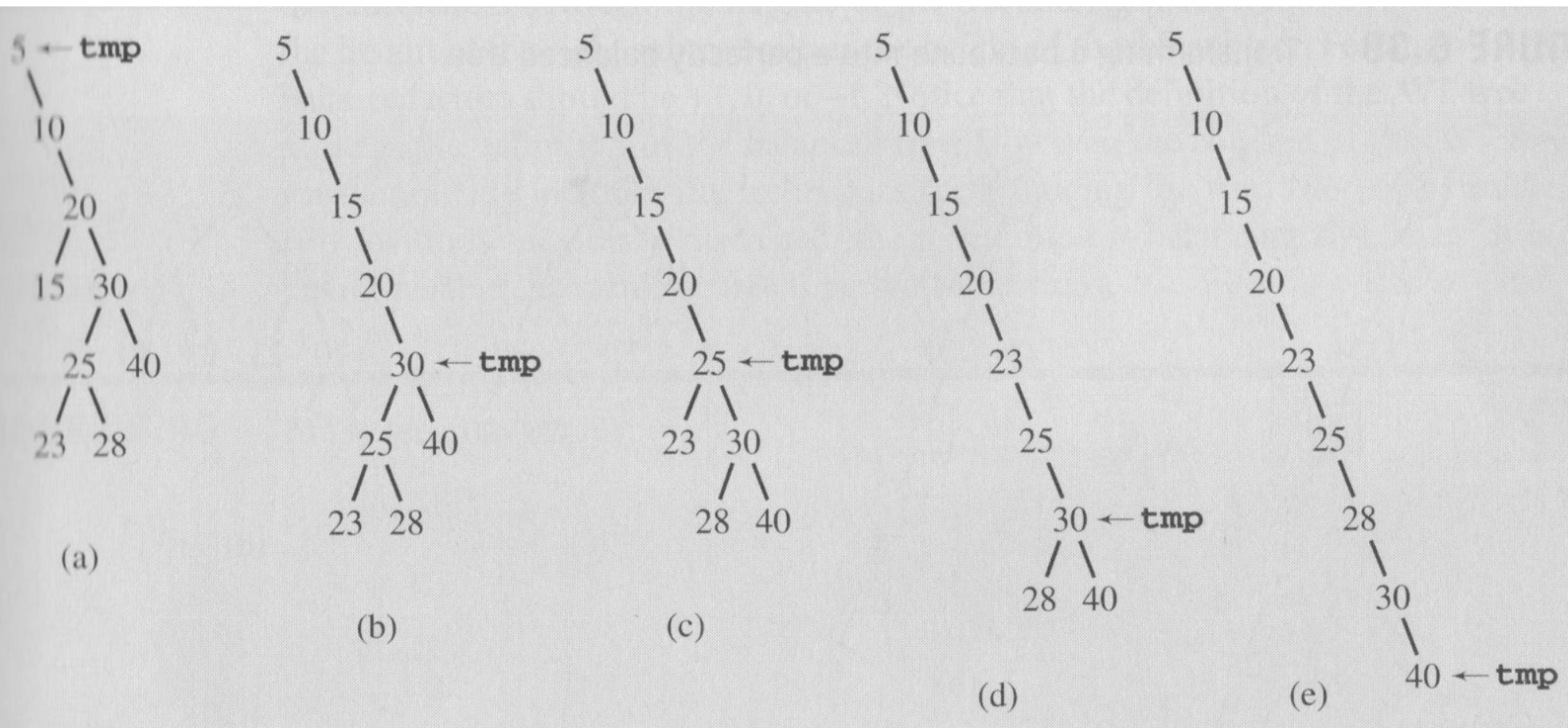

DSW algoritam

- DSW algoritam ima dvije faze:
  - 1) Pretvaranje binarnog stabla u **koso stablo** – naziva se ***kralježnica*** (*backbone, vine*)
    - radimo rotacije u jednu stranu dok ne dobijemo koso stablo
    - složenost **$O(n)$**
  - 2) Pretvaranje *kralježnice* u savršeno uravnoteženo stablo
    - radimo rotacije u suprotnu stranu dok ne dobijemo savršeno uravnoteženo stablo
    - složenost **$O(n)$**
- → ukupna složenost: **$O(n)$**

DSW algoritam

- 1) Pretvaranje binarnog stabla u *kralježnicu* – rotacije npr. udesno

DSW algoritam

1) Pretvaranje binarnog stabla u *kralježnicu* – rotacije npr. udesno

```
CreateBackbone (root):
```

```
    tmp = root
```

```
    while (tmp != NULL):
```

```
        if tmp has left child ch:
```

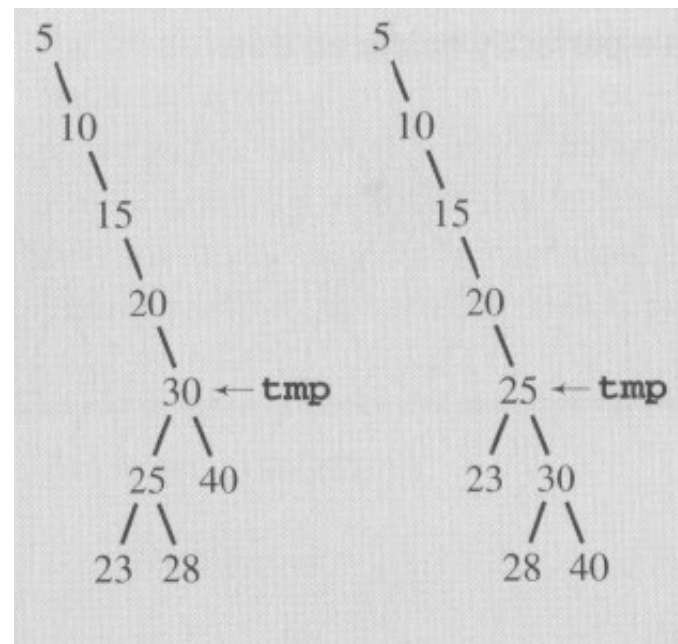
```
            right rotate ch about tmp
```

```
            redirect tmp to the ch
```

```
        else:
```

```
            redirect tmp to its right child;
```

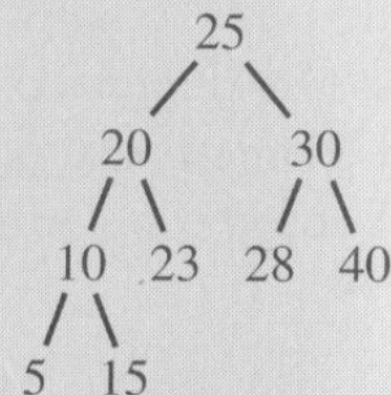
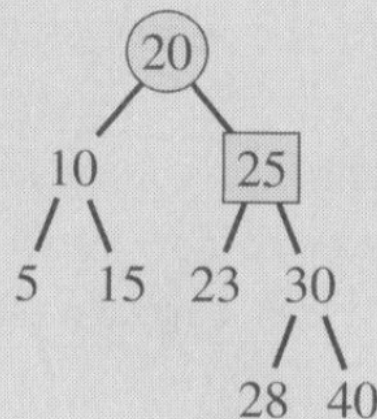
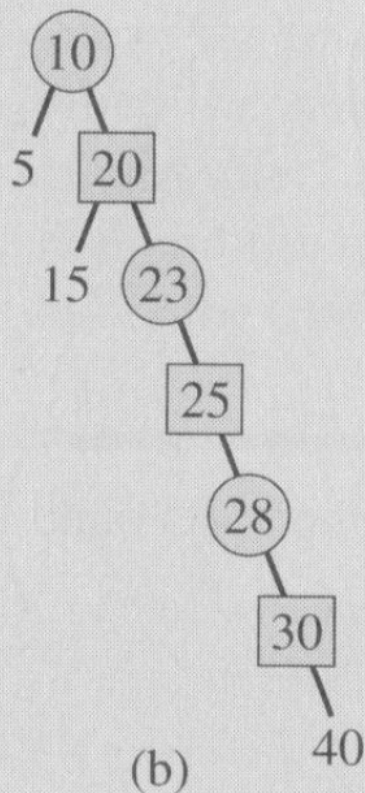
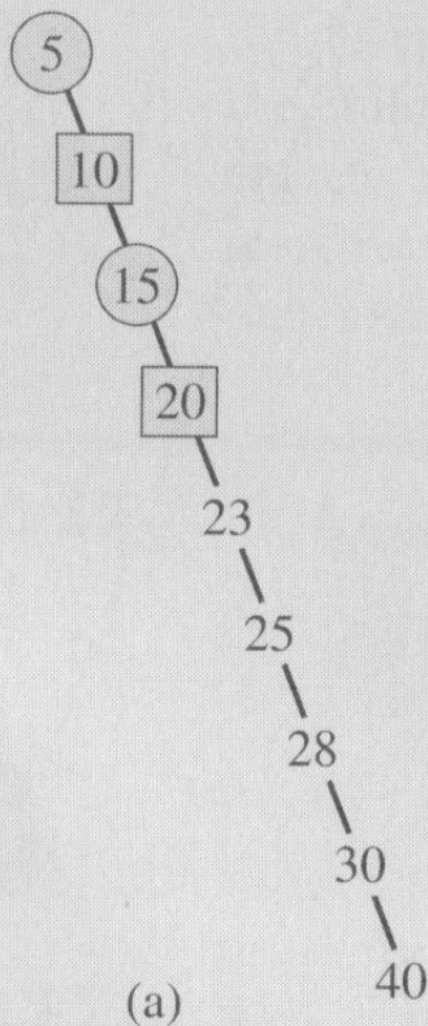
- Najgori slučaj: lijevo koso stablo
  - najviše $(n-1)$ rotacija složenosti $O(1)$
  - while uvjet se ispita $2(n-1)+1$
  - Ukupno: **$O(n)$**

DSW algoritam

2) Pretvaranje *kralježnice* u savršeno uravnoteženo stablo

DSW algoritam

2) Pretvaranje *kralježnice* u uravnoteženo stablo – rotacije npr. ulijevo

CreatePerfectTree (n):

$h = \lfloor \log_2(n+1) \rfloor$
 $h \left\{ \begin{array}{l} k = 2^h - 1 \text{ // broj čvorova u punim razinama} \\ n-k \text{ left rotations of every second node from the top} \\ \text{while } (k > 1): \\ \quad k = k/2 \\ \quad k \text{ left rotations of every second node from the top;} \end{array} \right.$

- **n-k** je broj elemenata u zadnjoj, nepopunjenoj razini
  - prvih **n-k** rotacija se pobrine za njih
- rotacije u while petlji se brinu za popunjene razine

Složenost faze: **$O(n)$** [Drozdek]

Ukupna složenost DSW-a: **$O(n)$**

Problem s DSW

- Ravnoteža stabla obično je narušena samo lokalno
- DSW radi globalno uravnotežavanje cijelog stabla, iako je to nekad možda nepotrebno
  - Složenost $O(n)$
  - Možemo li bolje? **DA**
  - Lokalno uravnotežavanje
  - Cijena: uravnotežavanje ne mora biti savršeno

Sadržaj

- Motivacija
- Uravnoteženo stablo
- Savršeno uravnoteženo stablo
- Uravnotežavanje stabla
- DSW algoritam
  - Rotacije
  - Koraci
- AVL stabla
  - Dodavanje
  - Brisanje
- Samopodešavajuća stabla

AVL stabla

- AVL stabla (izvorni naziv *admissible tree*)
  - Georgii Maksimovič **Adelson Velskii**, Yevgenii Mikhailovič **Landis**, "An algorithm for the organization of information,,, 1962.
- AVL algoritam **uravnotežuje** stablo samo lokalno, no ne jamči *savršenu uravnoteženost* cijelog stabla
- **Definicija:** AVL stablo je stablo koje zadovoljava AVL definicijsko pravilo (opisano niže)
- *engl. balance factor*
- **Faktor ravnoteže FR** = (h desnog podstabla) – (h lijevog podstabla)
- **AVL definicijsko pravilo:** FR svakog čvora mora biti -1, 0 ili 1
- **Interpretacija:** Visine podstabala nekog čvora smiju se razlikovati samo za 1 $\Leftrightarrow$ definicija uravnoteženog stabla!

AVL stabla

- Broj čvorova u h razina ne može biti manji od nekog minimuma, a iz definicijskog pravila slijedi rekurzivna relacija za minimum:

$$AVL_h = AVL_{h-1} + AVL_{h-2} + 1,$$

gdje su $AVL_0 = 0$, $AVL_1 = 1$ polazne vrijednosti

- Teorijske granice visine AVL stabla [Drozdek: Appendix A.5]

$$\log_2(n+1) \leq h \leq 1,44 \cdot \log_2(n+2) - 0,328$$

- Pretraživanje AVL stabla: **$O(\log_2 n)$**
  - u najgorem slučaju 44% sporije od pretraživanja savršenog stabla

Dodavanje čvora u AVL stablo

Koraci za dodavanje čvora D u AVL stablo:

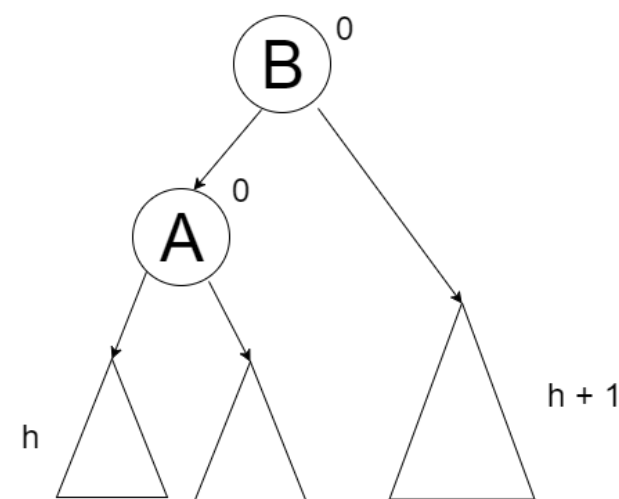
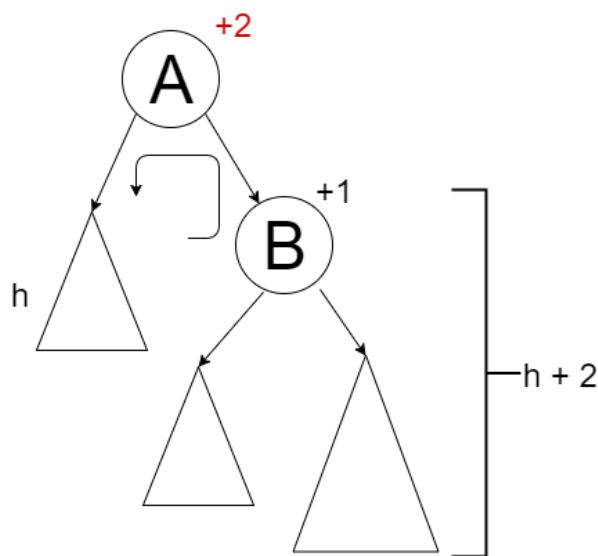
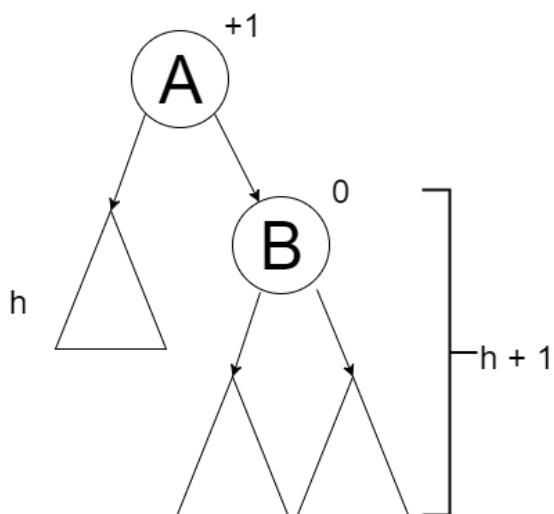
1. Pronaći mjesto gdje treba ići; dodati ga u stablo
2. Uravnotežiti stablo
  - Ažurirati faktor ravnoteže (FR) svih čvorova A uspinjući se od dodanog čvora D do korijena
  - Ako ažurirani $FR(A)=0$, gotovo uravnotežavanje
  - Ako ažurirani $FR(A)=\pm 1$, nastavi s ažuriranjem
  - Jedini koji zahtijeva intervenciju je prvi za kojeg je ažurirani **$FR(A)=\pm 2$**

Dodavanje čvora u AVL stablo

- Ako pri ažuriranju faktora ravnoteže čvora A dobijemo $FR(A) = +/-2$, potrebno je stablo ponovno **uravnotežiti**
- Uvedimo oznake $X \in \{\text{desno}, \text{lijevo}\}$ i njegov komplement $\neg X$ (onaj drugi)
- Moguća su dva opća slučaja:
  - 1) **izravnati**: čvor D dodan je u **X** podstablo **X** djeteta B čvoru A
    - **Jednaki predznaci** $FR(A)$ i $FR(B)$
      - $FR(A)=2$ $FR(B)=1$ ili $FR(A)=-2$, $FR(B)=-1$
  - 2) **izlomljeni**: čvor D dodan je u **$\neg X$** podstablo **X** djeteta B čvoru A
    - **Različiti predznaci** $FR(A)$ i $FR(B)$
      - $FR(A)=-2$ $FR(B)=1$ ili $FR(A)=2$, $FR(B)=-1$

Dodavanje čvora u AVL stablo

- 1) **Izravnati:** Čvor D dodan je u **X** podstablo **X** djeteta B čvoru A
- Rješenje:
    - napravi rotaciju čvora B oko čvora A

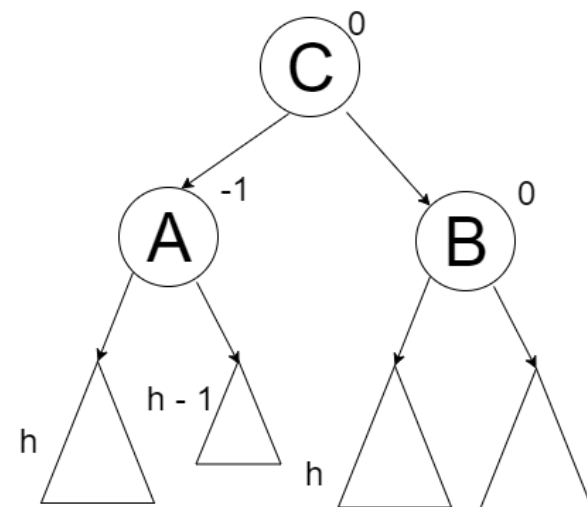
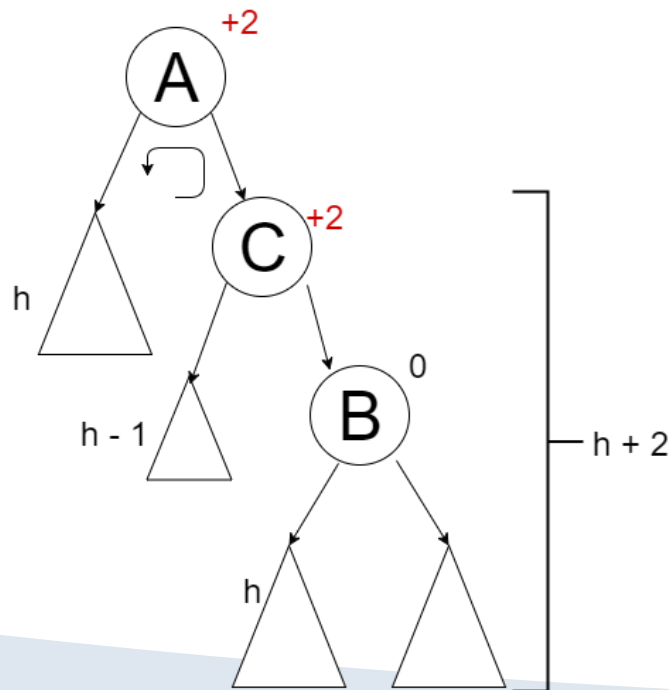
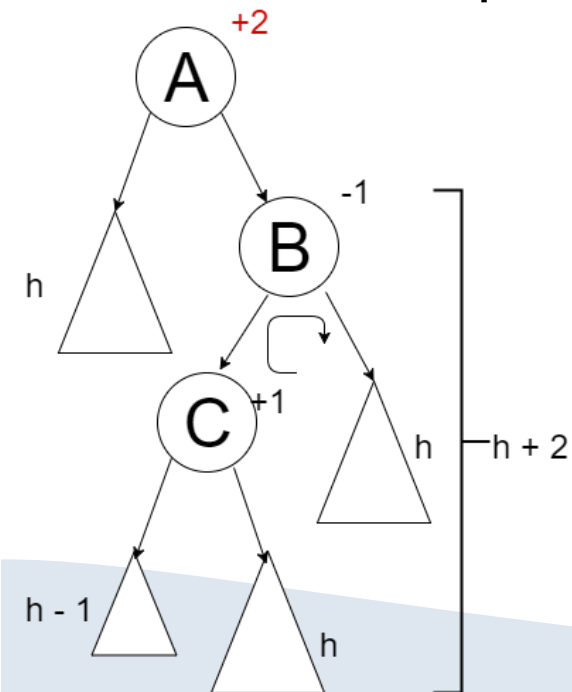

Dodavanje čvora u AVL stablo

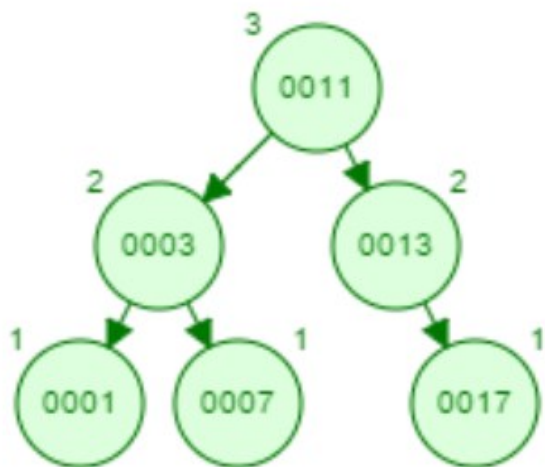
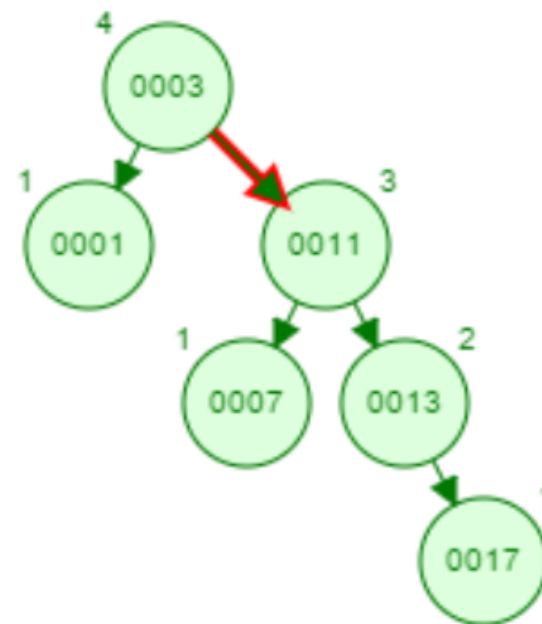
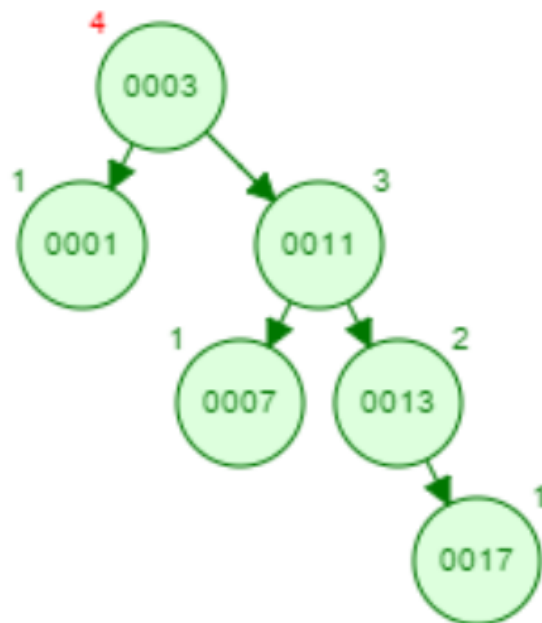
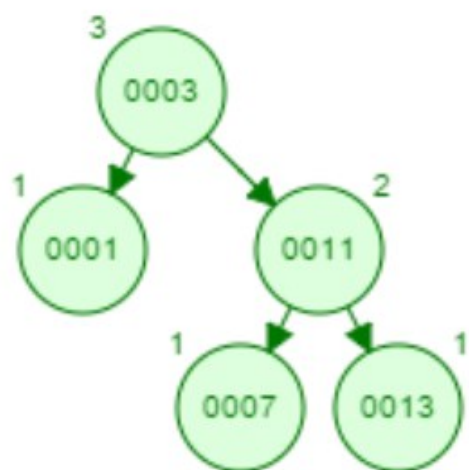
2) **Izlomljeni**: Čvor D dodan je u $\neg X$ podstablo X djeteta B čvora A

- Rješenje:

- napravi rotaciju čvora C oko čvora B (pretvorba u **izravnati** oblik)
- napravi rotaciju čvora C oko čvora A

Dodavanje čvora u AVL stablo

- primjer: dodavanje 17 u stablo

Brisanje čvora u AVL stablu

Koraci za brisanje čvora D iz AVL stabla:

1. Ukloniti čvor **metodom *Deletion by Copying***
2. Uravnotežiti stablo (ne samo do prvog neuravnoteženog)
  - Ažurirati faktor ravnoteže (FR) svih čvorova A od mjesta s kojeg je uklonjen zamjenski čvor D' do korijena

Mogućnosti pri ažuriranju

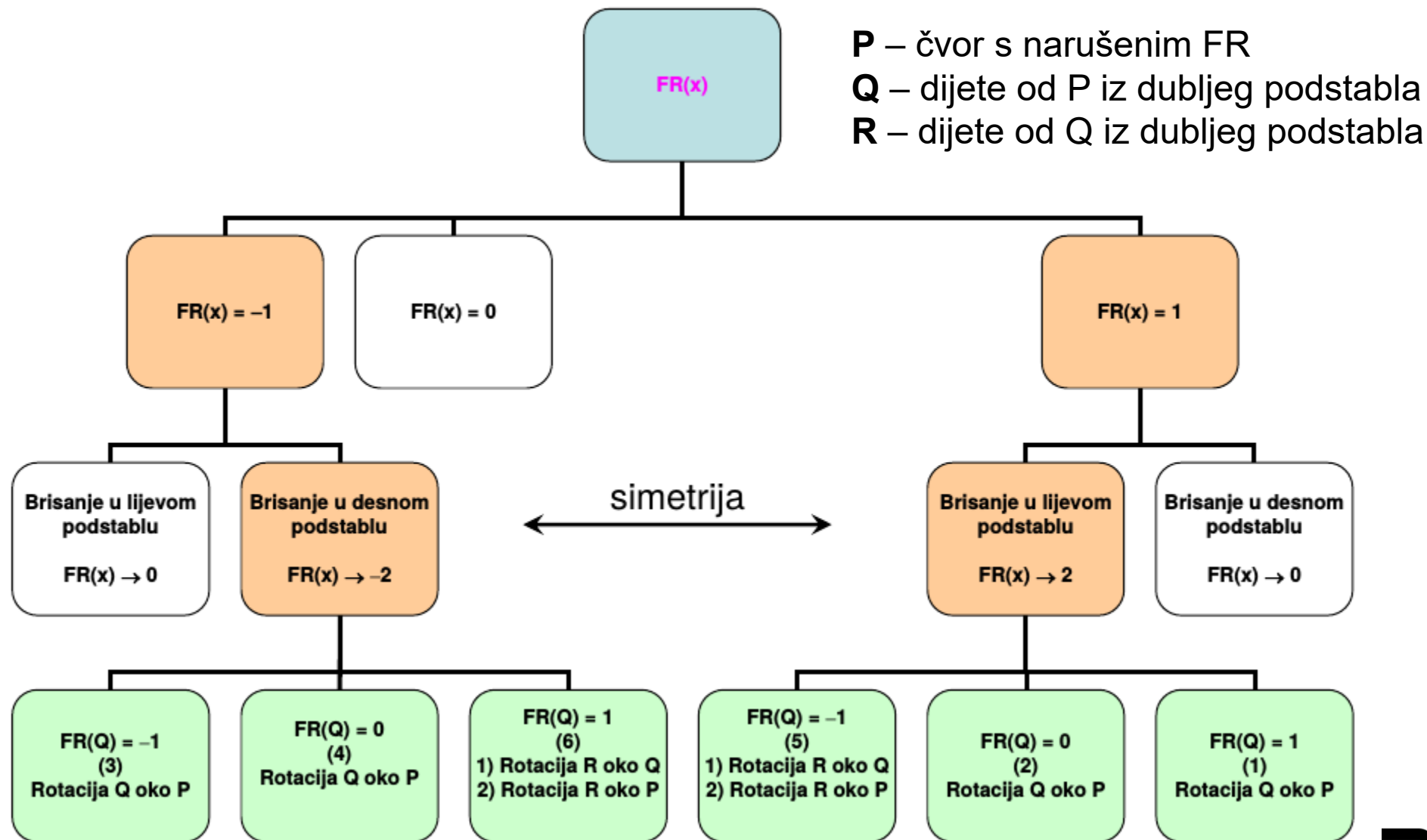
- FR(A) postao $\pm 1 \rightarrow$ **KRAJ**
  - brisanje nije promijenilo visinu ovog podstabla
- FR(A) postao 0 $\rightarrow$ **NASTAVI**
  - brisanje je promijenilo visinu ovog podstabla
- FR(A) postao $\pm 2 \rightarrow$ **INTERVENCIJA** (3 opća slučaja)
  - ako je nakon intervencije FR(A) = ± 1 ; gotovo uravnotežavanje, inače se nastavlja

Brisanje čvora u AVL stablu

Postupak pri intervenciji:

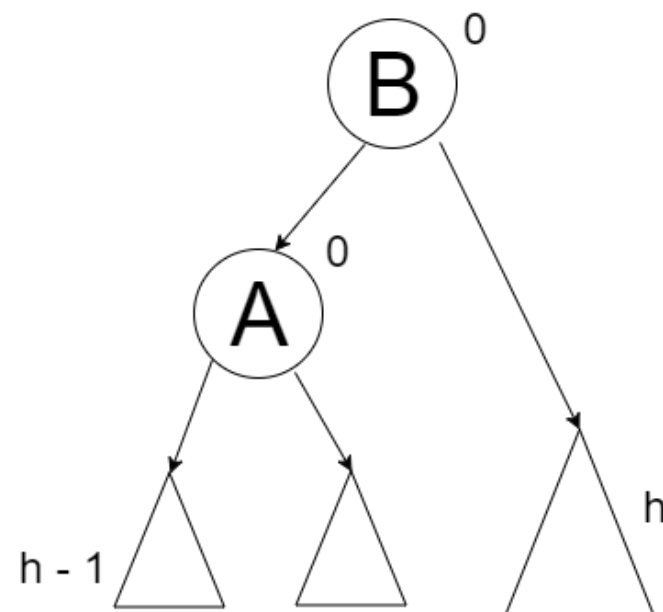
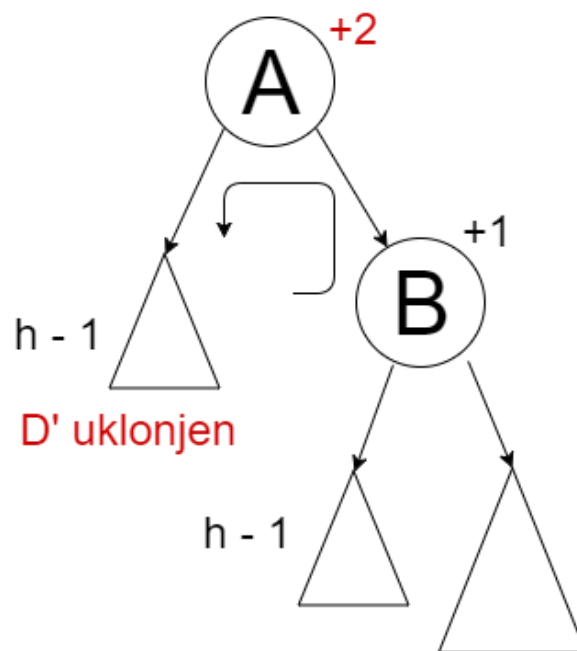
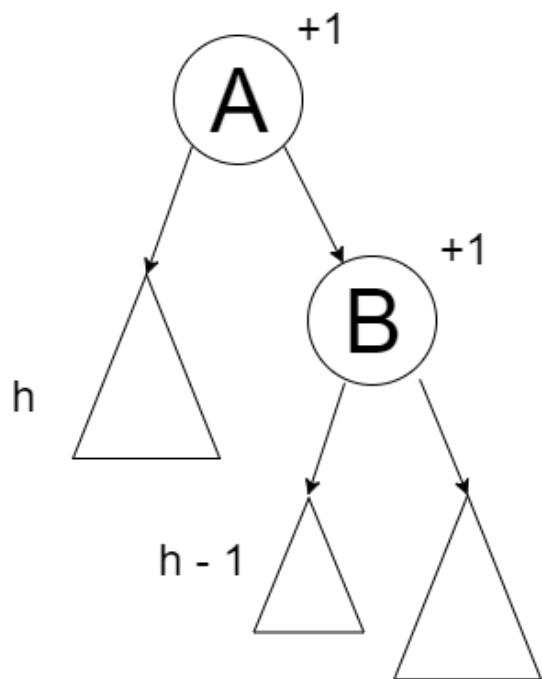
- Roditelj (čvor A) ima $FR(A) = \pm 1$, čvor je uklonjen iz „kraćeg” podstabla pa će $FR(A)$ postati ± 2 , a njegovo dijete B u podstablu koje se nije mijenjalo može imati:
  - 1) $FR(B) = -1$
  - 2) $FR(B) = 0$
  - 3) $FR(B) = +1$
- → 3 različita opća slučaja
  - 6 specifičnih slučajeva

Brisanje čvora u AVL stablu – stablo odlučivanja

Brisanje čvora u AVL stablu – koraci pri intervenciji

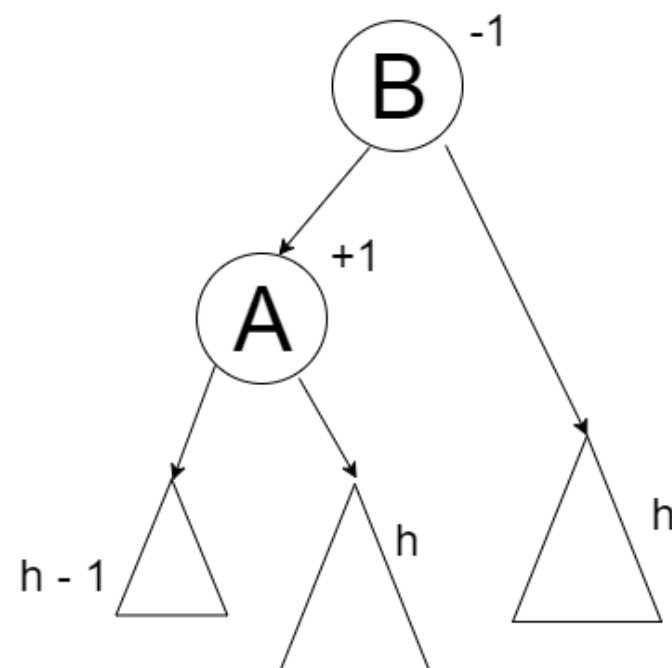
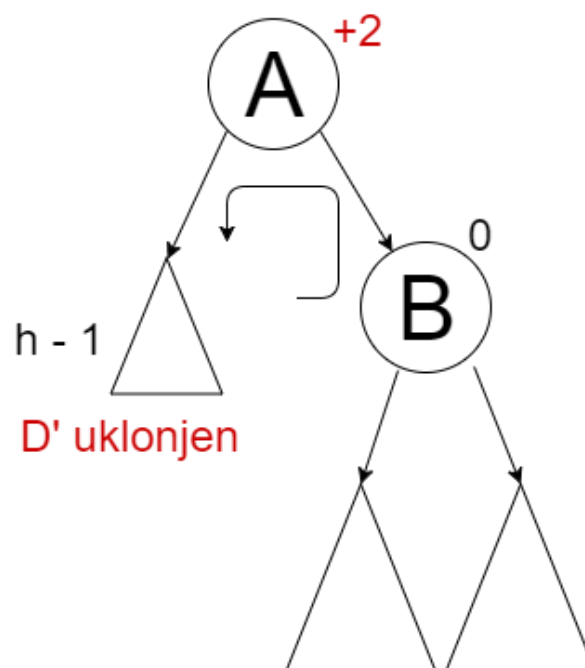
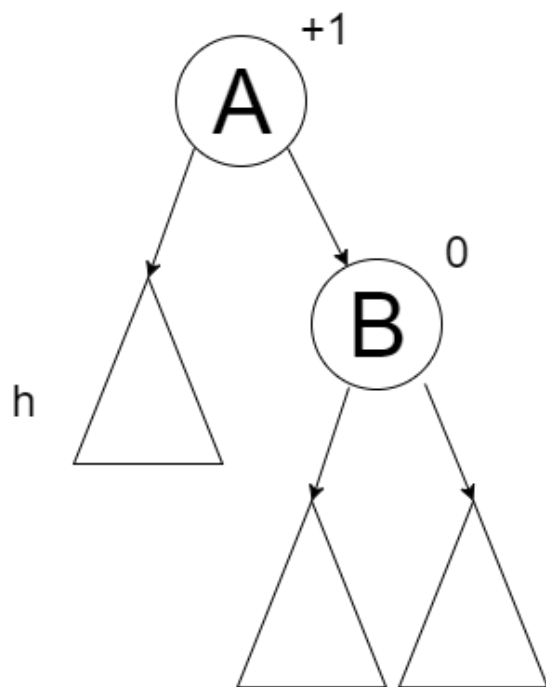
- 1) $FR(A) = +2$ i $FR(B) = +1$ $\leftrightarrow$ $FR(A) = -2$ i $FR(B) = -1 \rightarrow$ identični predznaci
- Rješenje:** rotacija B oko A

Brisanje čvora u AVL stablu – koraci pri intervenciji

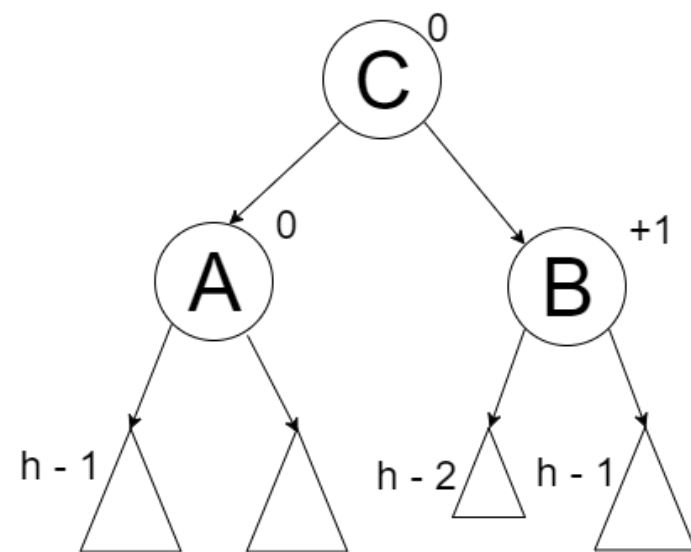
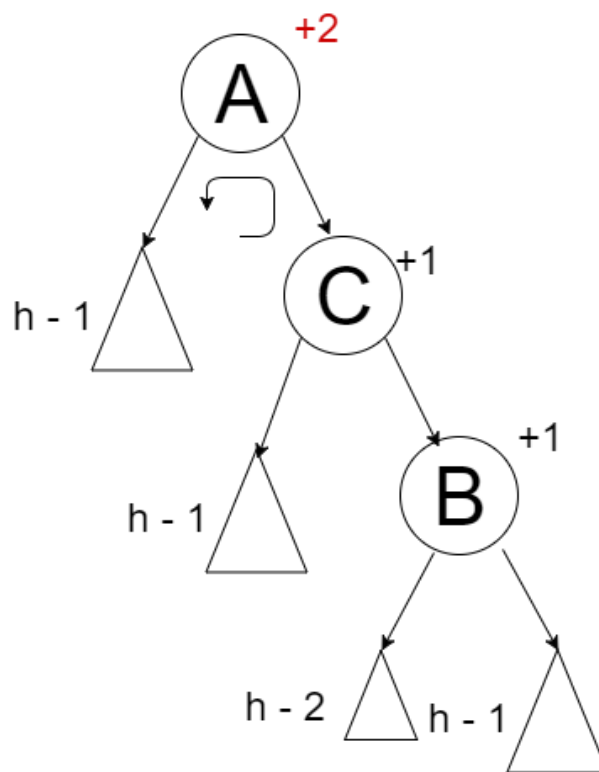
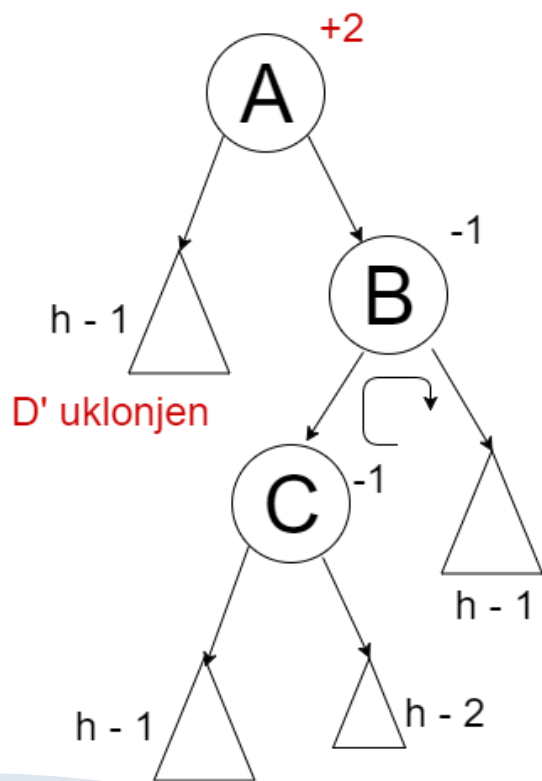
2) $FR(A)=\pm 2$ i $FR(B) = 0$

- **Rješenje:** rotacija B oko A (isto kao u 1. slučaju)

Brisanje čvora u AVL stablu – koraci pri intervenciji

- 3) $FR(A) = +2$ i $FR(B) = -1$ $\leftrightarrow$ $FR(A) = -2$ i $FR(B) = +1 \rightarrow$ suprotni predznaci
- Rješenje:** rotacija C oko B, pa rotacija C oko A

Sadržaj

- Motivacija
- Uravnoteženo stablo
- Savršeno uravnoteženo stablo
- Uravnotežavanje stabla
- DSW algoritam
  - Rotacije
  - Koraci
- AVL stabla
  - Dodavanje
  - Brisanje
- Samopodešavajuća stabla

Samopodešavajuća stabla

- Binarna stabla – brz pristup podacima, ali komplicirano održavanje – dodavanje i brisanje je sporo
- **Samopodešavajuća stabla** – podatke kojima se češće pristupa podići na više razine (prisjetite se samopodešavajućih listi s prethodnog predavanja)
- → Svaki čvor mora „znati” koliko mu se puta pristupilo
- Dvije osnovne strategije:
  - 1) *Single rotation* – čvor kojem se pristupilo rotirati oko roditelja
  - 2) *Moving to the Root* – čvor kojem se pristupilo postaje korijen stabla

Za kraj...

Korisni linkovi:

- Vizualizacija mnogih algoritama koje ćemo učiti na ovom predmetu:
  - <https://www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/Algorithms.html>
  - → Primjerice, dodavanje i brisanje za AVL stablo:
    - <https://www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/AVLtree.html>
    - → **korisno za vježbanje i provjeru rješenja!**
- Online alat za izradu grafova:
  - <https://www.draw.io/>
  - → Intuitivan i jednostavan za korištenje